

TÜRKİYE'DEKİ ORTAÖĞRETİM SANAT TARİHİ MÜFREDAT PROGRAMI İLE ALMANYA, FRANSA VE İTALYA MÜFREDAT PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Comparison of Turkish Curriculum on Art History in Secondary Education Level with the Curriculums in Germany, France and Italy

Huriye ALTUNER¹

Özet

Türkiye'de, ortaöğretimde, sanat tarihi eğitimi bir takım sorunlar içinde giderek önemini yitirmektedir. Sanat tarihi dersleri ortaöğretimde, önceleri zorunlu, sonradan alana göre zorunlu iken bu gün bütün alanlarda (Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri hariç) seçmeli ders durumuna gelmiştir. Oysa tarih boyunca insanın yaratıp geliştirdiği sanat eserleri, ait olduğu toplumun kültür hazinesini oluşturmaktadır. Bunların öğrenilmesi ve öğretilmesi, geçmişine ve geleceğine sahip çıkan nesillerin yetişmesini sağlayacaktır.

Sanat tarihi eğitiminin sorunlarından biri de kapsamlı olmasına rağmen lise seviyesine ağır gelen ve hayatın içine alınmayan, öğrencinin pasif duruma geldiği müfredat programlarıdır. Müfredat programının durumunu tespit etmek, olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek için böyle bir çalışma yapılmıştır. Ayrıca, Almanya, Fransa ve İtalya gibi sanat ve sanat tarihi alanında birçok gelişmelere sahne olmuş ülkeler seçilerek bizdeki durumun daha net anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sanat Tarihi, Eğitim, Sanat Tarihi Eğitimi, Müfredat, Program

Abstract

In Turkey, the education of art history has been losing its importance in secondary education level, being involved in some problems. Lessons of art history were compulsory in the secondary schooling level in the beginning, then it became compulsory according to the branch of education, and today it has become an optional lesson in all branches of education (except for Anatolian Fine Arts High Schools). Whereas the pieces of art that humans have created and developed through history creates the culture treasure of the society to which it belongs. Learning and teaching them shall allow for education of generations who will respect their past and the future.

Another problem of art history is the curriculum which, though comprehensive, is difficult to handle in high school level and is not involved in real life and in which students are left passive. This study has been conducted in order to determine the situation of curriculum and their positive-negative sides. Also, the countries that have become the scene of many developments in art as well

¹ Öğr. Gör. Dr.;Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Öğretmenliği Anabilim Dalı, Niğde, huriyealtuner@gmail.com

as art history such as Germany, France and Italy were selected and it has been aimed that our situation should be understood better.

Key Words: *Art History, Education, Education of Art History, Curriculum, Program*

I. GİRİŞ

Osmanlıya kadar inen bir süreç içinde model arayışına giren Türk toplumu, modernleşme ve çağdaşlaşma yolunda batıdan aldığı örnek programlarla Türk eğitim sisteminde yeni düzenlemelere gitmiştir ve bu Cumhuriyetin ilk günlerinde de devam etmiştir. Bu aşamada Almanya; İngiltere ve Fransa'dan alınan örnek programlar kullanılmış, bir takım anlaşmalarla ve yurt dışından gelen uzmanlarla eğitim sistemi güçlendirmek istenmiştir. Bu düzenlemeler ilköğretimden başlayarak üniversitelere kadar her aşamada etkilerini göstermiş ve bugünkü Türk eğitim sisteminin temelleri atılmıştır.

Türkiye'de genel eğitim kadar sanat tarih eğitiminin de Fransa, İngiltere ve Almanya'nın etkisinde geliştiği söylenebilir. Cumhuriyet'in ilk on yılında uygulanan eğitim ve kültür politikalarına bağlı olarak sanat tarihi alanındaki çalışmalar da hız kazanmıştır. Orta öğretimde sanat tarihi derslerinin gerekliliği 1921'li tarihlerden itibaren, milli eğitim şuralarında tartışma konusu olmuş ve 1943'lerde sanat tarihi konuları, 'Tarih' dersi içinde (TCMV, 1991: 205-236), 1949'da (lise haftalık ders programında adı geçmesine rağmen) resim dersi içinde verilmiştir (MEB, 1949:133).

İlk kez 1952'de, Sanat Tarihi Dersi, bağımsız bir ders olarak lise öğretim programına alınmış ve müfredat programı (MEV,1952) hazırlanmıştır. 1957'de, "Sanat Tarihi Dersi Öğretim Programı" yeniden düzenlenmiş (Anonim,1960: 43-44) ve 1987 yılında Atatürkçülük ile ilgili konuların eklenmesi (MEB, 1994: 92) dışında uzun süre değişiklik yapılmadan yürürlükte kalmıştır.

1991 tarihinde ise "Sanat Tarihi Program Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu"na, "Sanat Tarihi Dersi Öğretim Programı" (MEB,1991) yeniden hazırlanmış ve böylece 1957 tarihli "Sanat Tarihi Dersi Öğretim Programı" yürürlükten kaldırılmıştır. 1991 tarihli program, günümüzde halen kullanılmaktadır ve bu program Almanya, Fransa ve İtalya ile karşılaştırılacak olan programdır.

Sanat tarihi dersleri gerek ağır müfredat programıyla gerekse seçmeli ders haline gelmesiyle bu gün birçok problem yaşamaktadır. Sanat tarihine ve eğitimine gereken önemin verilmemesi, geçmişine sahip çıkmayan, kültürel varlığına yabancı ve bu değerlerini korumayan bilinçsiz bir toplum oluşmasına neden olmaktadır. Bu konuya dikkat çekmek, müfredat programının durumunu tespit etmek amacıyla böyle bir çalışma yapılmıştır. Öncelikle Türkiye, Almanya, Fransa ve İtalya'da ki müfredat programlarının içerikleri belirlenmiştir. Daha sonra bu programlar, içerik, işleniş, ders saati süresi ve dersi veren eğitmen göz önünde bulundurularak karşılaştırılmıştır.

II. TÜRKİYE, ALMAYA, FRANSA VE İTALYA ORTAÖĞRETİM SANAT TARİHİ MÜFREDAT PROGRAMLARI İÇERİKLERİ

Türkiye Ortaöğretim Sanat Tarihi Müfredat Programı (MEB, 1991):

Sanat Tarihi Müfredat Programı lise 2. (10.sınıf) ve 3.(11.Sınıf) sınıflar için geçerli olup haftada 2 saat olarak düzenlenmiştir. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Alanı hariç bütün liselerde seçmeli ders durumundadır.

Sanat tarihi dersinin genel amaçlarının maddeler halinde ilk bölümde verildiği 1991 tarihli müfredat programında, 2. ve 3. sınıflara yönelik amaçlar da yer almaktadır (MEB,1991: 1147). Bu amaçların ölçülebilir gözlenebilir hale getirilebilmeleri için her amacın altına, amaçla ilgili davranışlar konmuştur. Amaçların ve davranışların sırası öğretmen tarafından değiştirilebilmektedir.

Amaç ve davranış bölümünden sonra konu başlıkları; her işlenişin başına ise konu ile ilgili amaçlar sıralanmıştır. Bu amaçlara göre konunun örnek işleniş yapılmıştır. Ünite içerisinde yer alan ve işleniş verilmeyen diğer amaçların işleniş ise öğretmene bırakılmıştır. Konuların işlenişinde genel olarak düz anlatım, soru-cevap yöntemi kullanılmışsa da her konunun özelliğine göre değişik işleniş yöntemlerin de uygulanabileceği belirtilmiştir (MEB, 1991: 1147).

Yöntem, derste kullanılacak araç gereç, süre, işleniş ve değerlendirme gibi yol gösterici bilgiler ayrıntılı olarak her üniteye yer almaktadır. Program içerisinde yer alan değerlendirmeler, verilen örnek işlenişlere göre seçilmiş ve buna göre diğer işlenişler de amaçlara uygun olarak, değerlendirmelerin öğretmen tarafından yapılması kararlaştırılmıştır.

Sanat Tarihi dersinde, konuların, teorik olarak işlenmesinin yanı sıra, görsel eğitimin de uygulama içerisinde önemli ve tamamlayıcı bir rolü olduğu belirtilerek, derslerin bu programa uygun olarak işlenebilmesi için film, slayt ve video kasetlerinden yararlanılması, öğretmenin, okul ve çevre olanaklarını kullanması istenmiştir (MEB, 1991).

Lise 2. sınıflar için; Dünya Sanat Tarihi'nin, başlangıcından günümüze kadar gelişimi ve bu gelişimin başlıca sanatçıları, sanatçıların eserleri dokuz ünite halinde hazırlanmıştır (MEB, 1991: 1148):

İlk ünite, öğrencilerin Sanat Tarihi dersinin içeriğini anlayabilmeleri için “Sanat Tarihine Giriş”tir. İkinci ünite, “Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu” ve Anadolu Uygarlıkları ile ilgili temel terimler bilgisi; üçüncü ünite “İlk Çağda Anadolu” ve Atatürkçü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar yer almaktadır. Dördüncü ünite “ Ön Asya Uygarlıkları”, Ön Asya Uygarlığı'nın mimarisi ve heykel sanatı anlatılmaktadır. Beşinci ünite, “Anadolu'daki Yunan-Roma ve Bizans Sanatı”; altıncı ünite, “ Ortaçağ Avrupa Sanatı”; yedinci ünite “Rönesans Sanatı”; sekizinci ünite, “Maniyerizm ve Barok Sanat”; dokuzuncu ünite, “19.Yüzyıl ve Sonrası

Sanat Akımları” işlenmektedir. Bu ünitelerde, öncelikle konuyla ilgili terimler bilgisi verilmekte ve daha sonra konular bütün yönleri ile ayrıntılı olarak anlatılıp işlenişi sunulmaktadır (MEB, 1991: 1150- 1174).

3. sınıflarda ise; “Anadolu Öncesi ve Anadolu Türk Sanatı”ndaki gelişmeler, bu gelişim süreci içerisinde gerçekleştirilen sanat eserleri çeşitli yönleri ile ele alınarak yedi ünite halinde hazırlanmıştır (MEB, 1991: 1175):

Birinci ünite, “Türkler Anadolu’ya Gelmeden Önce Türk Sanatı”, Orta Asya Türk İslam ve Selçuklu Öncesi Türk İslam Sanatları, İslam Sanatı ve Atatürk’ün kişisel özellikleri, Atatürk’ü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar yer almaktadır. İkinci ünite, “Büyük Selçuklu Sanatı”; üçüncü ünite, “Anadolu Selçuklu Sanatı”; dördüncü ünite, “Beylikler Sanatı”; beşinci ünite “Osmanlı Sanatı”; altıncı ünite, “Türk El Sanatları”; yedinci ünite “Cumhuriyet Dönemi Sanatı” yer almaktadır (MEB, 1991: 1177-1193).

Ayrıca, “Orta Asya Türk Sanatı” ile “İslam Sanatı” işlenirken çeşitli resimlerle bu sanatın belirgin özellikleri üzerinde durulmuştur. Ünite içerisinde yer verilen konulara (Emevi Sanatı, Endülüs Emevi Sanatı, Memlük, Fatimi, Gazne Sanatı) ait eserler İslam Sanatı’na göre sıralanmıştır.

Konuların işlenişinde, Atatürk’ün kişisel özellikleri, çeşitli yönleri ve Atatürk’ü Düşünceye yer verilmiştir. Buna bağlı olarak lise III. Sınıfın I. Ünitesinde, “Tarihi Eserlerin Korunmasının Önemi” (MEB, 1991: 1177), III. Ünitesinde “Atatürk’ün Arkeoloji ve Arkeolojik Kazılara Verdiği Değer” üzerinde durulmuştur. Lise III. Sınıfta, III. ünite, “Türk Tarihi’nin Zenginliği” işlenmiş, VII. Ünite, “Milletlerin Tanınmasında Güzel Sanatların Rolü” ile ilgili olarak bir okuma parçasına yer verilmiştir (MEB, 1991: 1182-1184).

1991 tarihli ‘Sanat Tarihi Ders Programı’na genel olarak bakıldığında lise iki ve lise üç olarak iki kısma ayrıldığı; her iki sınıf için dersin genel amaçlarının giriş kısmında sıralandığı; buna bağlı olarak ünitelerin oluşturulduğu ve hedeflenen her amaca yönelik, davranışlar, süre, yöntem, araç gereç ve değerlendirme kısmının her üniteye yer aldığı görülmektedir. Kimi yerlerde açıklamalar konularak öğretmene yardımcı olunmaktadır. Bu program işlenişi kolaylaştıracak, ayrıntılı ve kapsamlı bir programdır.

2005-2006 öğretim yılından itibaren sanat tarihi dersi, bütün liselerde¹ seçmeli ders (haftada 2 saat) olarak yer almaktadır. Ancak Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim alanında durum diğer liselere göre farklıdır. ‘Müze Eğitimi’, ‘Plastik Sanatlar Tarihi’, ‘Türk Resim ve Heykel Sanatı’, ‘Çağdaş Dünya Sanatı’ ve ‘Sanat Eserlerini İnceleme’ gibi sanat tarihi dersleri, ‘Alan Dersi’ olarak müfredat programında yer almaktadır. Ortaöğretimde Güzel

---

¹ Fen Lisesinde, Sosyal Bilimler Lisesi; Sosyal Bilimler alanında, İmam Hatip Lisesinde, Anadolu Meslek Lisesinde, Teknik Liselerde, Anadolu Teknik Lisesinde, Sağlık Meslek Liselerinde seçmeli derslerin arasında dahi yoktur.

Sanatlar Lisesi müfredat programında, her zaman sanat tarihi derslerine, alan gereği önem verilmiştir.

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Alanı'ndaki bu derslerin içeriğini gösteren müfredat programları henüz mevcut olmamakla birlikte, bu kurumlarda çalışan öğretmenlerden alınana bilgiye göre, 1991 tarihli 'Sanat Tarihi'(MEB, 1991) müfredat programına göre düzenlendiği anlaşılmaktadır. Geniş bir içeriği sahip olan bu programdan, derslerin adına göre konular alınmakta ve genişletilerek işlenmektedir. Ayrıca Resim-İş Eğitimi dersinde de, müfredat programında yer alan bu konularla ilgili bölümlerden de destek alınarak ders işleme planları hazırlanmaktadır.

Sanat tarihi eğitiminin önemli olduğu bu liselerde; 12. sınıflar (Lise dördüncü sınıf) haftada 1 saat 'Müze Eğitimi' dersini; 9. sınıflar (Lise birinci sınıf) haftada 1 saat 'Plastik Sanatlar Tarihi' dersini; 11. sınıflar (Lise üçüncü sınıf) haftada 1 saat 'Türk Resim ve Heykel Sanatı' dersini; 11. sınıflar (Lise üçüncü sınıf) haftada 1 saat 'Çağdaş Dünya Sanatı' dersini ve 12. sınıflar haftada 2 saat 'Sanat Eserlerini İnceleme' dersini almaktadırlar.

Almanya Ortaöğretim Sanat Tarihi Müfredat Programı (AMKS, 1994):

Alman eğitim sisteminde, lise; ortaöğretim I.devrede, 5.-10. sınıfları; ortaöğretim II. devrede, 11-13 sınıfları kapsayan devredir. Bundan dolayı sanat eğitimine, 5.sınıftan, sanat tarihi eğitimine ise 6. sınıftan itibaren başlanmaktadır. Ancak, lise ders programında 'Sanat Tarihi' adı ile değil 'Güzel Sanat' ya da 'Sanat Eğitimi' adı altında verilmektedir. Başka bir ifadeyle, 'Güzel Sanat' ya da 'Sanat Eğitimi' dersleri içinde sanat tarihi konuları işlenmektedir.

Bu dersler, eyaletlere, okul kademelerine ve alanlara göre farklılık gösterse de (Arslan, M., Kılıç, Ç., 2000) genellikle haftada 1 ila 2 saat işlenmektedir. Örneğin Bavyera Eyaleti, Genel Lise (Gymnasium), Ortaöğretim ikinci kademe olan bir öğrenci, Sosyal Bilimler Alanı, Matematik-Tabii Bilimler Alanında ve İngilizce Ağırlıklı Yeni Diller Alanında haftada 1 saat 'Güzel Sanat (Sanat Eğitimi)' dersini almaktadır. Aynı eyaletin yine genel lisesinde (Gymnasium), Müzik Alanında ise haftada 2 saat olarak düzenlenmiştir (Ersoy; 1998: 35).

Güzel Sanat öğretimi müfredatı, beşinci sınıftan on üçüncü sınıfa kadar olan sınıfları kapsayan bir programdır ve her sınıf için çeşitli çalışma alanları oluşturulmuştur. Bu çalışma alanları; Resim, Grafik, İletişim Araçları; Plastik (Heykel); İnşa (Strüktür), Mimari, Dizayn gibi başlıklar halinde belirlenmiş ve bu başlıkların altında kısa açıklama, açıklamaların altında ise genel olarak konunun işlenişini gösteren tablolar yer almaktadır. Bu çalışma alanların gerektirdiği eğitim verilirken, bir yandan da seçilen örneklerle sanat tarihi konuları da işlenmektedir.

Bu müfredatta sanat tarihi konuları genel olarak, Yunan ve Roma Sanatı, Rönesans ve Gotik Sanatı, Barok Sanatı ve 20.Yüzyıl Sanatlarıdır. Ancak bütün programda, konuyla ilgili eserler incelenmekte, analiz ve yorumlar yapılmakta, orijinal eserlerle öğrencilerin yaptıkları kıyaslanmakta

ve çevrede bulunan önemli yapılar, sergiler, atölyeler ve müzeler gezilmektedir.

Beşinci sınıflardan itibaren incelemeye başladığımızda, sanat tarihi hakkında herhangi bir konuya yer verilmediği, güzel sanat dersinde; renk bilgisinin ‘resim, grafik, iletişim araçları’; üç boyut kavramının ‘plastik’ ve alan kullanabilme ve kavramının ise ‘inşa (strüktür)’ çalışma alanında öğretildiği görülmektedir (AMKS, 1994: 97).

Altıncı sınıflarda, yine aynı çalışma alanlarının (‘resim’, ‘grafik’, ‘iletişim araçları’, ‘plastik’, ‘inşa’) devam etmekte, beşinci sınıftakine göre daha geliştirilerek öğrenciye sunulmakta ve ayrıca sanat tarihi öğretimi ile ilgili olarak, bu çalışma alanlarıyla ilgili Müze ziyareti yapılmakta, farklı çağ ve kültürlerden örnekler incelenmekte ve orijinal çalışmaların öğrenci tarafından görülmesi sağlanmaktadır (AMKS, 1994:151).

Yedinci sınıfta, ‘resim, grafik, iletişim araçları’, ‘plastik’, ve ‘mimari’ başlıklı çalışma alanlarında, çocuğun bir yandan çevresinden ve hayatından bildikleri ile bağlantılı olarak sanat eğitimi verilirken bir yandan da bu konularla ilgili örnekler verilmektedir. Örnekler antikiteden seçilerek sanat tarihine giriş yapılmaktadır. Müzeler ziyaret edilmekte, örnek çalışmalar incelenmekte; Plastik dersi için Yunan ve Roma Antikitesinin plastik ve kabartmaları incelenmekte; Mimari dersinde antik örnekler incelenmektedir. Dolayısıyla sanat tarihi ile ilgili bilgiler öğrenciye verilmektedir (AMKS, 1994: 227).

Sekizinci sınıfta sanat öğretimi dersi bulunmamaktadır. Dokuzuncu sınıfta ise, yine ‘resim, grafik, iletişim araçları’, ‘plastik’ ve ‘mimarlık’ olarak üç çalışma alanı vardır. Diğer sınıflarda olduğu gibi bu başlıkların gerektirdiği eğitim verilirken örnekler bu kez Rönesans ve Gotik Sanat’tan verilmekte, bu dönemin resim, heykel ve mimarisi öğretilmektedir (AMKS, 1994: 229-300).

Onuncu sınıfta, ‘resim, grafik, iletişim araçları’ alanında; eser inceleme ve konularla ilgili örnekler verilirken, sanat tarihi ile ilgili olarak bir önceki sınıfın devamı Barok Sanat anlatılmakta ve bu döneme ait eserlerin analizi ve yorumlanması yapılmaktadır. Ayrıca 20.Yüzyılın Baskı Grafiği Tarihi öğretilmektedir (AMKS, 1994: 497-499).

Dizayn (Tasarım) alanında, pratik uygulamalarla öğrenciler bir nesnenin şekillendirilmesini sağlanmakta ve kullanılan eşyaların tarihsel şekillendirme gelişimi verilerek anlamaya yardımcı olunmaktadır. Bu konuda müze ziyaretleri önem kazanmaktadır.

Mimarlık başlıklı çalışma alanında öğrenciler bir yandan eğitimlerini alırken, öte yandan Avrupa’nın çeşitli mimari eserlerini incelemektedirler.

On birinci sınıfta, ‘resim, grafik, iletişim alanında; çeşitli denemeler ve tesadüfen yapılan işlerle yaratıcılık, duyarlılık ve sezgi inceliği sağlanmakta, sanat tarihi ile ilgili olarak, eser incelenmekte, analiz yapılmakta ve 19. ve 20.yüzyılın resim ve grafik sanatları önemli örnekler etrafında öğretilmektedir. Ayrıca edebi eserlerin de tarihsel gelişimine bakılmaktadır. Plastik alanda, plastik sanatın, mimarlık alanında mimarının 19. ve 20. yüzyıl örnekleri öğretilmektedir. Böylece sanat tarihi eğitimi destekleyici bilgiler olarak sürekli verilmektedir (AMKS, 1994: 584).

On iki ve on üçüncü sınıfta, ‘resim, grafik, iletişim’ alanında; öğrenciler resimsel ve grafiksel araç, teknik ve usul alanındaki bilgi ve becerilerini geliştirmekte, bu doğrultuda sanat eserlerini incelemektedirler. Bu yapılırken sanat tarihindeki önemli çağların yanı sıra sanat tarihinden seçilmiş örneklerin birbiriyle ilişkileri ve gelişimleri takip edilmekte, sanat ve toplum ilişkisi öğretilmektedir (AMKS, 1994: 804).

‘Plastik’ alanında, öğrenilenler orijinal çalışmalarla karşılaştırılmakta, sanat tarihinin bu alanına ilişkin eserler ve dönemler bilgisi verilmektedir.

‘Mimarlık’ alanında, konuyla ilgili teknik bilgilerin yanı sıra, mimarlık tarihi ve mimari ile toplum ilişkisi işlenmektedir. Bu konularla ilgili raporlar hazırlanmaktadır.

Fransa Ortaöğretim Sanat Tarihi Müfredat Programı (MNEF, 2001):

Sanat Tarihi dersleri, ‘Normal ve Teknoloji Alanı’ ve ‘Edebiyat Alanı’na göre düzenlenmiştir. Aynı zamanda seçmeli ve zorunlu program olarak iki türdür. Ancak müfredat programında bu ayrımlardan doğan çok büyük farklılıklar yoktur. Ayrıca, sanat tarihi dersleri, lise 1. , 2. ve 3. sınıflar için haftada 2 saat olarak düzenlenmiştir.

Bütün alanlarda, genel olarak sanat tarihi müfredat programı; “çeşitli sanatsal ifade biçimlerinin kavşağında bulunan sanat tarihi dersi, bir uygulama eğitimi olmayıp bu çeşitli sanatsal ifade biçimlerinin tarihsel olarak incelenmesi eğitimidir” (MNEF, 2001: 29) tanımı ile başlamaktadır.

Sanat tarihi dersi, plastik sanatlar, müzikal eğitim, tarih, dil, edebiyat gibi sanat tarihi konusundaki uzmanlıkları bilinen çeşitli disiplinlerin eğitimcilerinden oluşan bir ekip (arkeologlar, mimarlar, araştırmacılar, koreograflar, rejisörler, müzisyenler, vs.) tarafından verilmektedir. Aynı zamanda bazı kurumlarla (arşivler, kütüphaneler, müzeler, kültür servisleri, tiyatrolar, opera sahneleri, vs.) ortak çalışma şeklinde dersler yürütülmektedir.

Müfredatın başında, sanat tarihi dersinin amaçlarını açıklayan bölüm yer almaktadır. Buna göre; birinci sınıflar için sanat tarihi dersinin amacı; öğrencileri, geniş bir tarihsel panoramadan alınmış eserlere duyarlı hale getirmek; temel teknik terimler dağarcığının kullanılmasını ve belli başlı kronolojik işaretlere hâkim olunmasını teşvik etmektir. Ayrıca, bir binayı, bir tabloyu, bir filmi, bir belgeyi, bir gösteriyi görüp/seyredip inceleme; bir müzikal eseri dinleme, vs., farklı kaynaklarla araştırma yapıp bilgi edinme; bilgi ve belgeleri farklı ortamlarda ve biçimlerde değerlendirme ve bir araya

getirme gibi amaçları vardır. Lise ikinci sınıfta bu amaçlar geçerli olmakla beraber, daha yoğun araştırmaların ve daha esaslı analizlerin yapılması öngörülmektedir. Lise sonnda, bu dersin amacı, öğrencileri çağdaş kültürel yaşama, o yıla kadarki öğrenimlerinde sinema veya dans gibi hiç değinilmemiş konuları ele almalarını ve değişik sanatsal uygulamalarla yaratmalar arasındaki bağları görebilmelerini sağlamaktır (MNEF, 2001: 29-30).

Lise birinci sınıflar için dersin müfredatı, iki temel ögenin etrafında şekillenir: bir yandan kültürel bir yaklaşım, diğer yandan yöntembilimsel ve kavramsal bilgi ve araçları kazanma. Yeterliliklerin kademeli olarak kazanılması mantığı içerisinde müfredat, Antik Çağdan 19. yüzyılın ortasına kadarki dönemden alınmış eserlerin incelenmesi üzerine kurulu olan ve sanat tarihinin yöntemleriyle yapılan uygulamalar bir hazırlık niteliğindedir (MNEF, 2001: 34).

Lise ikinci sınıf sanat tarihi dersinde, eserlere doğrudan temas etme yönteminden yola çıkarak derinlemesine açılımlar yapılır. Lise iki müfredatında 19. yüzyılın ikinci yarısından İkinci Dünya Savaşına kadar olan dönem işlenir. Lise birinci sınıf dersinden kronolojik olarak daha sınırlı bir tarihsel bağlamın ve daha dar bir sorunsalın ele alınmasıyla ayrılır (MNEF, 2001: 34).

Lise iki müfredatı, lise bir müfredatında olduğu gibi iki temel ögenin etrafında şekillenir: bir yandan kültürel bir yaklaşım, diğer yandan yöntembilimsel ve kavramsal bilgi ve araçları kazanma. Müfredat, ortak ve zorunlu bir bölümden ve serbest bir bölümden oluşur. Müfredatta belirtilen temalardan yola çıkarak öğretmenler, yerel kaynaklar ve ilgi alanları çerçevesinde, konuyla ilgili diledikleri örnekleri derste işlemekte özgür bırakılmışlardır.

Müfredattaki ortak zorunlu bölüm; 19.yüzyıldan İkinci Dünya Savaşı'na kadar sanat tarihini kapsar ve dört ana tema etrafında şekillenir: Sanat ve teknik yenilikler, Sanatçılar ve seyircileri, Mimari, şehircilik ve yaşam tarzları, Büyük sanat merkezleri ve sanatın dolaşımı. Öğretmenler bu dört konudan üçünü işlemek zorundadır, sırası önemli değildir ancak hepsi de aynı değerde işlenmelidir (MNEF, 2001: 34).

Müfredatın serbest bölümünde, eğitim amaçlarına bağlı kalmak kaydıyla, öğrencilerin seviyelerini ve zevklerini, okulun ve çevrenin kaynaklarını; kısacası içinde bulunulan koşulların tamamını göz önünde bulundurarak pedagojik ekip, ister disiplin içi ister disiplin dışı yöntemlerle, müfredatın serbest bölümünü dilediği gibi işleyebilir. Geri kalan öğrenciler için eski konular tekrarlanabileceği gibi yeni konular da işlenebilir (MNEF, 2001: 34).

Lise son sınıfta sanat tarihi eğitimi, bir önceki sınıfta edinilmiş kültürel ve yöntembilimsel bilgileri daha belirgin soruların incelenmesine uygulayarak onların geliştirilmesini amaçlar. Müfredat, lise ikinci sınıfına

göre daha kısa bir dönemi, 19. yüzyılın ikinci yarısı ve yirminci yüzyıl sanatlarını kapsar. Lise ikinci sınıfta olduğu gibi müfredat, iki temel bileşen üzerine kurulur: bir yandan kültürel bir yaklaşım, diğer yandan yöntembilimsel ve kavramsal bilgi ve araçları kazanma (MNEF, 2001: 34).

Kültürel yaklaşımda; sanatsal üretim sürecinin 19. yüzyılın ortasından beri önemli noktalarını örneğin önemli eserler, sanatçı notları, kuramsal metinlere dayanarak incelemeyi amaçlar. Yöntembilimsel ve kavramsal bilgi ve araçları kazanma yaklaşımında ise; sanatla toplumsal ve kültürel yaşam arasındaki ilişkileri açığa çıkarmak ve özgün terimler dağarcığına hâkim olarak, esere anlam veren çeşitli öğelerin dikkate alınmasını sağlayacak bir eleştirel analiz yöntemini geliştirmek amaçlanmaktadır.

İkinci sınıfta olduğu gibi üçüncü sınıf müfredatın ortak zorunlu bölüm ve bir de serbest bölüm olmak üzere iki ana bölümü vardır. Ortak zorunlu bölümde; İzlenimcilik, Simgecilik ve 19. yüzyıl sonu sanatı, Kübizm, Dadaizm, Bauhaus'ta mimari ve sanat, Soyut Sanatın doğuşu, 20.yüzyıl sanatında ifadecilik ve neo-ifadecilik, Tiyatronun kentsel biçimleri (Living Theater, Bread and Puppet Theater, Royal de Luxe), Tiyatro ve müzik (Bob Wilson ve Phil Glass, Bob Wilson ve Lou Reed, çağdaş opera), Sinemada yeni dalga, Minimalizm, Pop-Art gibi konular işlenir (MNEF, 2001).

Serbest bölümde ise, müfredatın belirlediği eğitim amaçlarına bağlı kalmak kaydıyla, öğrencilerin seviyelerini ve zevklerini, okulun ve çevrenin kaynaklarını, son üç okul yılında edinilen bilgiyi; kısacası içinde bulunulan koşulların tamamını göz önünde bulundurarak pedagojik ekip, ister disiplin içi ister disiplin dışı yöntemlerle, müfredatın serbest bölümünü dilediği gibi işleyebilmektedir (MNEF, 2001).

Birinci, ikinci ve üçüncü sınıfın sonunda öğrenciden proje hazırlamaları istenir ve bu projelerle öğrencilerde, eleştirel bir yaklaşım oluşturmak amaçlanır. Ayrıca, ulusal ve bölgesel bir zenginlik olarak kültürel mirasın önemini kavratmak; sanat ve siyasî, iktisadî ve sosyo-kültürel bağlam arasındaki etkileşim gibi çeşitli sorulara duyarlı hele getirmek amaçlanmaktadır.

İtalya Ortaöğretim Sanat Tarihi Müfredat Programı (Anonim, 2005):

İtalya'da sanat tarihi dersi, 'Tasarım ve Sanat Tarihi' ve 'Sanat Tarihi' olmak üzere iki türdür. Bu, okullara göre değişmektedir. 'Tasarım ve Sanat Tarihi' dersi, Bilimsel Lise'de, birinci sınıflarda haftada 1 saat, ikinci sınıflarda 3 saat, üçüncü ve dördüncü sınıflarda 2 saat olarak düzenlenmiştir. 'Sanat Tarihi' dersi 'Klasik' bir lisede, birinci ve ikinci sınıfta 1, üçüncü sınıfta 2 saat işlenmekte dördüncü sınıfta ise yer almamaktadır. Bir Sanat Lisesinde ise, yine 'Sanat Tarihi' dersi, 'Kültürel Dersler' arasında yer almaktadır ve birinci, ikinci, üçüncü sınıflarda 2 saat, dördüncü sınıfta ise 3 saat olarak düzenlenmiştir (Anonim, 2006: 2).

'Tasarım ve Sanat Tarihi' müfredat programı, Türkiye'de bulunan ve İtalya ile aynı programı sürdüren bir liseye (Liceo Scientifico Galileo Galilei İtalyan Lisesi-İstanbul, Anonim, 2005) aittir ve lise bir, iki, üç ve dördüncü sınıfları kapsamaktadır. Müfredat, bütün bu sınıflar için genel olarak aynıdır, fakat sınıflara göre bazı eklemeler yapılmıştır.

Bütün sınıflar için programın ilk bölümü, 'Giriş' kısmıdır ve bu programın; disiplinin ve genel olarak figüratif ifadenin temel amacı düşünülerek ve yurt dışındaki okullarda deneysel tutulmuş, haftalık ders saati de göz önüne alınarak hazırlandığı açıklanmıştır (Anonim, 2005: 1).

İkinci bölümü, 'Sonuç' başlığını taşımaktadır ve dersten elde edilecek sonuçlar belirtilmektedir. Buna göre; bir eserin uygulamasında, kavranmasında ve analizinde gerekli araç ve metotların öğretilmesi; bir eserin çok yönlü tanımı, yerel, ulusal ve yabancı sanatsal miras göre sosyokültürel değerler içinde eserin estetik değerinin kavratılması bu derste beklenen sonuçtur (Anonim, 2005: 1).

Üçüncü bölüm 'Amaçlar' dır ve şu şekilde sıralanmaktadır (Anonim, 2005:1);

- Eserleri ve projeleri kendi bütünlükleri ve gerçekleştirilme değişkenleri içinde analiz etmek, kavramak ve değerlendirmek;
- Grafik/sanatsal bir yöntemin özellikleri ve tekniklerini tanımak;
- Konuya özel terimleri ve dili anlamak ve bunları iş için gerekli bir araç olarak uygun şekilde kullanmak;
- Sanat eseri ve diğer alanlar (tarihsel-felsefi-edebi) arasındaki ilişkileri tanımak;
- Eserin içeriğini tanımlamak ve tasvirini bilinen kodlar kullanarak yapabilmek. Başka bir deyişle eserin üretildiği dönemin sosyokültürel durumuyla ve sanatsal akımlarla ilişkisini ve işlevini kavrayabilmek;
- Eserin analiz ve karşılaştırmalar sonunda, anlamını ve değerini kişisel görüşlerle bildirebilmek.

Programın dördüncü bölümü 'İçerik' başlığını taşımaktadır ve bu bölüm dört maddeden oluşmaktadır; geçerlik, anlamlılık, ilgi ve çıkış düzeylerine göre öğrenim olasılığı (Anonim, 2005: 1).

Birinci sınıflardan farklı olarak lise ikinci sınıflarda, 'İçerik' bölümünden sonra ek olarak, 'Sosyal ve Okul Dışı Aktiviteler' eklenmiştir. Bu bölümde; müze ziyaretleri ve eğitim gezileri yapılacağı belirtilmiştir (Anonim, 2005: 2).

Ayrıca 'Teknik' ve 'Araştırma' olarak iki bölüm daha ilave edilmiştir. Teknik bölümünde, teknikle ilgili olarak, öğrenim sırasında öğrenci, öğretmen ve içeriğin organizasyonu için gerekli araçlar arasındaki ilişkinin geliştirilmesinin amaçlandığı; "Araştırma" bölümünde ise, birey veya grup halinde araştırmalar yapılmasının gerekliliği belirtilmiştir (Anonim, 2005: 2).

Beşinci bölüm, ‘Kontrol’ dır ve sekiz aylık eğitim süresinde, ilk dört ay için beş ve son dört ay için beş kez hazırlanan çalışmalar değerlendirilmektedir (Anonim, 2005: 2).

‘Değerlendirme’ başlığını taşıyan altıncı bölümde; okul alıştırmaları ve sınavlar, grafik ve sözlü ifade doğrultusunda, öğrencinin analiz ve sentezleme ve disiplin içi bağlantı kurma becerisi üzerinden değerlendirme yapılacağı belirtilmektedir (Anonim, 2005: 2).

Yedinci bölüm olan ‘Eğitimin Amaçları’ bölümünde amaç; görev duygusunu geliştirmek, kendini ve başkalarını değerlendirebilme becerisi oluşturmak, eğitici ve eleştirel bakış açısı kazandırmak olarak tanımlanmıştır (Anonim, 2005: 2).

Daha sonra müfredatın ‘Programlar’ bölümünde, birinci sınıf, A,B,C Bölümleri için tanımlanan programlar açıklanmıştır. Birinci program, ‘Geometrik Çizim’, ‘Mimari Çizim’ ikinci program ‘Sanat Tarihi’ dir. Mimari Çizim programında, Klasik döneme ait doğal ve dekoratif elemanlar ve Klasik döneme ait mimari elemanların çizimleri yapılmaktadır (Anonim, 2005: 3). Sanat Tarihi Programında ise; **lise birinci sınıflar** için şu konular yer almaktadır; Miken, Etrüsk, Roma ve Hıristiyan Sanatı (Anonim, 2005: 1).

Lise ikinci sınıflar için A Bölümü, Mimari Çizim Programında; sivil ve dini yapı görünümleri, sanat tarihi programından seçilmiş doğal ve dekoratif elemanların çizimi yer almaktadır. Sanat Tarihi Programında ise şu konular işlenmektedir; Paleohıristiyan Sanatı, Bizans, Roma, Gotik ve Rönesans Sanatı (Anonim, 2005: 4).

Lise üçüncü sınıfların müfredat programları da diğerleriyle aynı olup, ‘Geometrik Çizim’, ‘Mimari Çizim’ ve ‘Sanat Tarihi Programı’nda değişmektedir. Mimari çizimde, ikinci sınıftaki sivil ve dini yapı görünümleri, sanat tarihi programından seçilmiş dekoratif elemanlara ek olarak, ‘sivil ve dini yapı görünümleri’ dahil edilmiştir. Sanat Tarihi programı ise; İkinci Rönesans (büyük sanat dallarının önemli sanatçıları), 1600’lü yıllar (büyük sanat dallarının önemli sanatçıları) ve 1700’ lü yılların (büyük sanat dallarının önemli sanatçıları) sanatları işlenmektedir (Anonim, 2005: 7).

Dördüncü sınıflar için de, ‘Geometrik Çizim’, ‘Mimari Çizim’ ve ‘Sanat Tarihi’ programındaki değişiklikler dışında müfredatın diğer kısımları aynıdır. Mimari çizim bölümünde; Modern Sanatta işlevsel ve dekoratif elemanlar işlenmekte; Sanat Tarihinde ise; Neoklasizm, 1800’lü yılların önemi, Empresyonizm, Ekspresyonizm, Puantilizm, 1800’lü ve 1900’lü yıllarda mimari, Kübizm, Fütürizm, Dadaizm, Pop Art konuları öğretilmektedir (Anonim, 2005: 10).

Müfredatın son bölümünde ise, yine bütün sınıflar için ortak ve kullanılacak araç gereçler açıklanmaktadır.

III. TÜRKİYE'DE Kİ ORTAÖĞRETİM SANAT TARİHİ MÜFREDAT PROGRAMI İLE ALMANYA, FRANSA VE İTALYA MÜFREDAT PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye'de sanat tarihi dersi müfredat programı, diğer üç ülkeye göre oldukça geniş bir konu içeriğine sahiptir. Tarih öncesi çağlardan itibaren Bizans sanatına kadar bütün dünya sanatları, Ön Asya, Ortaçağ Avrupa Sanatı, Rönesans, Maniyerizm ve Barok, 19.Yüzyıl sonrası sanat akımları, Türklerin Anadolu'ya gelmeden önceki Türk Sanatından başlayarak, Cumhuriyet Dönemi dahil, bütün sanatlar müfredatta yer almaktadır. Görüldüğü gibi ulus, din ve dönem farkı göz önünde bulundurmaksızın bütün dönemler programa alınmıştır. Ancak resim, heykel ve mimari ile sınırlandırılmıştır. Kapsamlı bir müfredat bilgi edinimi için gerekli olsa da ortaöğretim öğrencisi için ağır gelmektedir. Kullanılan yöntemin de, 'düz anlatım' olmasından dolayı hedeflenen amaçlara ulaşılamamaktadır.

Bugün seçmeli ders durumunda olan sanat tarihi dersleri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de lise programlarında gerektiği gibi değerlendirilmemektedir. Almanya, Fransa ve İtalya'da sanat tarihi eğitimi yaşamın içine alınmıştır. Özellikle Almanya'da, 'Sanat Tarihi' başlıklı bir ders olmasa da sanat eğitimi içinde çocuk çok erken yaşlardan itibaren sanat eserleri ile tanışmaktadır. Ülkemizde ise, sadece görsel bilginin az olduğu kitap sayfalarıyla, ağır müfredat programıyla bu ders işlenmeye çalışmakta, dersi ilgi çekici kılmak, bilgileri pekiştirmek adına müzelere, yakın çevredeki tarihi eserlere veya sergilere geziler yapılamamakta ya da zorluklar yaşanmaktadır.

Türkiye'de seçmeli durumda olan sanat tarihi dersleri, Fransa'da seçilen alana göre (Normal, Teknoloji, Edebiyat gibi) seçmeli ya da zorunlu ders olarak müfredat programında yer almaktadır. Sanat tarihi dersleri, Almanya'da 'Güzel Sanat Dersi' ve 'Sanat Eğitimi' adı altında, İtalya'da ise 'Sanat Tarihi' ve 'Tasarım ve Sanat Tarihi' olarak zorunlu birer derstir.

Sanat tarihi derslerini haftalık ders süreleri açısından değerlendirdiğimizde; Türkiye'de; lise ve dengi okullarda (Fen, Sosyal Bilimler, İmam Hatip, Anadolu Meslek, Teknik, Anadolu Teknik, Sağlık Meslek liseleri hariç) 10. ve 11. sınıflarda seçmeli ders olarak haftada 2 saat olduğunu görmekteyiz. Ancak Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Alanında, 'Müze Eğitimi', 'Plastik Sanatlar Tarihi', 'Türk Resim ve Heykel Sanatı', 'Çağdaş Dünya Sanatı' ve 'Sanat Eserlerini İnceleme' gibi derslerle haftalık ders saati süresi artmaktadır. Özellikle 12. sınıfta toplam süre 5 saate çıkmaktadır. Almanya'da ortaöğretim okullarında, sanat eğitimi içinde, Sosyal Bilimler Alanında, Matematik-Tabii Bilimler Alanında ve İngilizce Ağırlıklı Yeni Diller Alanında haftada 1 saat, Müzik Alanında ise 2 saat olarak sanat tarihi konuları işlenmektedir. Fransa'da sanat tarihi dersleri, lise 1. , 2. ve 3. sınıflarda haftada 2 saat olarak düzenlemiştir. İtalya'da ise, Bilimsel Lise'de, birinci sınıflarda 1 saat, ikinci sınıflarda 3 saat, üçüncü ve dördüncü sınıflarda 2 saat; Klasik bir lisede, birinci ve ikinci sınıfta 1, üçüncü sınıfta 2 saat

işlenmekte dördüncü sınıfta ise yer almamaktadır. Sanat Lisesinde ise, birinci, ikinci, üçüncü sınıflarda 2 saat, dördüncü sınıfta ise 3 saat olarak düzenlendiği görülmektedir.

Bütün bunlar göstermektedir ki sanat tarihi dersleri Türkiye’de ve diğer üç ülkede yaklaşık aynı sürelerde okutulmaktadır. Türkiye, Almanya ve İtalya’da sanat alanında eğitim veren liselerde bu sürenin arttığı görülmektedir. Özellikle Türkiye’de Anadolu Güzel Sanatlar Lisesinde sanat tarihi derslerine ayrı bir önem verilmiştir.

Almanya’da, sanat tarihi ‘Güzel Sanat Dersi’ ve ‘Sanat Eğitimi’ içinde verilmektedir. Konular bizde olduğu gibi ayrıntılı ve Dünya sanatlarını kapsayacak şekilde geniş değildir. Müfredatlarından yakın çevrelerindeki sanat eserleri ile daha çok ilgilendikleri de anlaşılmakta, sanat tarihi derslerinde Yunan ve Roma sanatları, Rönesans, Barok dışında 19.ve 20.yüzyıl sanatları işlenmektedir. Bu dönemlere ait sanat eserleri daha çok desen, heykel yapımı ya da kabartma çiziminde örnek alınacak bir obje olarak kullanılmaktadır. Bu şekilde sanat tarihi bilgilerinin verilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca yakın çevredeki müze ve tarihi eserlere sık sık geziler yapılmaktadır.

Almanya’da bir öğrenci, ‘Güzel Sanat Dersi’ ya da ‘Sanat Eğitimi’ dersleri yoluyla sanat eserleriyle daha on yaşındayken tanışmaktadır. Bu da toplumun sanat ve sanat tarihi hakkında fikir edinmesine ve bu konuların hayatın içine almasına neden olmaktadır. Bizde ise sanat tarihi konularıyla, eğer seçerse 15-16 yaşında karşılaşmaktadır.

Öte yandan Almanya’da yaşayan insanlarla ve elçiliklerdeki eğitim uzmanlarıyla yapılan görüşmelerde; çoğunlukla ‘sanat tarihi’ başlıklı bir dersi eğitimleri sırasında almadıkları anlaşılmıştır. Bunun nedeni sanat tarihi konularının sanat eğitimi içinde veriliyor olması ve ‘Sanat Tarihi’ dersinin ancak sanat eğitimi ile ilgili bir okul seçildiği takdirde müfredat programında bulunmasıdır.

Fransa, ortaöğretim müfredatında ‘sanat tarihi’ adında bir dersin yer alması ise Almanya’dan farklıdır. Sanat tarihi dersleri Almanya’ya göre daha kapsamlı ve bilinçli olarak her lise programında verilmektedir. Liselerin uyguladığı programa göre (Teknoloji, edebiyat, normal lise programı) sanat tarihi dersleri zorunlu ya da seçmeli durumdadır.

Antik çağdan başlayarak 20. yüzyıl sanatlarına kadar bütün dönemleri, kuramsal ya da uygulamalı olarak işlemektedirler. Bu eğitim sırasında öğretmen ana hatlarıyla müfredatı takip etmekte ancak dersi nasıl işleyeceği, hangi örnekleri göstereceği kendisine bırakılmaktadır. Türkiye’de ise öğretmen, bütün kurallarıyla açıklanmış müfredata bire bir uymak zorundadır. Bunun dışına çıkamamaktadır. Öğrenciye sorulacak sorular dahi, her ne kadar öğretmene yardımcı olmak için hazırlanmış olsa da, müfredatta yer almaktadır.

Fransız Milli Eğitim Bakanlığı’nın tanımına göre, “sanat tarihi dersleri, alanın zenginliği ve çeşitliliği nedeniyle eğitim ekibi tarafından verilmektedir” denilmektedir. Ancak Türkiye’deki Fransız okulunda, sanat tarihi dersi, sanat öğretmeni tarafından verilmektedir ve dersi veren

öğretmenin uzmanlığına göre belirli konulara ağırlık verilerek bu derslerin işlendiği anlaşılmaktadır.

İtalya'da, sanat tarihi dersleri 'Tasarım ve Sanat Tarihi' başlığı altında müfredat programında yer almaktadır. Bu ders, geometrik çizim, mimari çizim ve sanat tarihi olmak üzere üç bölümde verilmektedir. Bu yönüyle Türkiye ve Fransa'dan farklıdır. Sanat eğitimi ile ortak gidişi açısından Almanya'daki sanat tarihi eğitimine benzemektedir.

Ayrıca tarih boyunca önemli bir sanat merkezi olan İtalya'daki sanat tarihi dersleri konu seçimi açısından da diğerlerinden farklıdır. Belki de kültürel geçmişinin yoğunluğunun verdiği bir bakış açısıyla İtalya'daki sanat hareketleri, kendi kültürü konu olarak seçilmiştir.

Ancak Anadolu'da da sayısız uygarlık doğmuş ve birçok kültürü topraklarında barındırmıştır. Buna rağmen Türkiye'deki sanat tarihi müfredat programı İtalya'da olduğu gibi kendi kültürü ile sınırlı tutulmamış, bütün sanatlar dahil edilmiştir. Diğer taraftan, üç Avrupa ülkesinin (Almanya, Fransa, İtalya) orta öğretim müfredat programlarında, en azından elde edilen bilgilere göre İslam sanatına ya da Türk sanatına yer verilmediği görülmektedir.

SONUÇ

Görüldüğü gibi sanat tarihi eğitimi konusunda, Türkiye'de olduğu gibi diğer ülkelerde de sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye'de ortaöğretim müfredatında yer alan sanat tarihi derslerinin en önemli problemi bu dersin gerekliliğinin anlaşılması ve seçmeli ders haline gelmesidir. Almanya'da ise bu dersin bağımsız bir ders olamamasıdır. Ancak Fransa'da ve İtalya'da sanat tarihi eğitimi, ortaöğretim müfredat programlarına alınarak genel eğitim içinde gereken öneme kavuşmuştur.

Türkiye'de sanat tarihi müfredat programları oldukça geniş konu içeriğine sahiptir. Buna karşılık sanat tarihi dersleri (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim alanı hariç) seçmeli durumdadır. Seçmeli olan bu ders, seçildiği takdirde lise seviyesinde, oldukça geç bir dönemde öğrencinin karşısına çıkmaktadır. Derslerin işlenişinde ise; bilgi yüklemeye dayalı geleneksel yöntem kullanılmaktadır. Bu tür geleneksel yöntem düşünen ve sorgulayan bir öğrenci yerine pasif bir öğrenci kitlesi oluşturmaktadır. İstisnalar olsa da, öğrenci öğretmenini dinlemekte ve bir sonraki ders için herhangi bir çalışma yapmadan derse katılmaktadır. Öğrenci derslerde edilgen bir hale gelmektedir. Sanat tarihi derleri hayatın içine alınmamaktadır. Projeler ve araştırmalarla dersler beslenmemektedir.

Türkiye'de ki geniş içerikli müfredat programına karşılık, ders kitaplarının yeterli görsel bilgiye sahip olmaması başka bir sorundur. Ayrıca sanat tarihi dersleri çoğunlukla alan öğretmenleri tarafından verilmemekte ve geniş müfredat programına göre haftalık (2 saat) ders saati süresi yetersiz gelmektedir.

Almanya’da sanat eğitimi dolayısıyla sanat tarihi dersleri zorunlu dersler arsında yer almaktadır. Bu nedenle öğrenci çok erken yaşlardan itibaren sanat ve sanat tarihi konuları ile tanışmaktadır. Sanat tarihi dersleri, sanat tarihi ve sanat eğitimi öğretmenleri tarafından verilmektedir. Bu dersler haftada 1-2 saat olarak müfredat programında yer almaktadır.

Almanya’da, sanat eğitimi sırasında, seçilen örneklerle sanat tarihi (Yunan, Roma, Rönesans, Gotik, Barok, 19. ve 20. yüzyıl sanatı) konuları da işlenmektedir. Bu işleniş sırasında, konuyla ilgili eserler incelenmekte, analiz ve yorumlar yapılmakta, orijinal eserlerle öğrencilerin yaptıkları kıyaslanmakta ve çevrede bulunan önemli yapılar, sergiler, atölyeler ve müzeler gezilmektedir. Müze ziyaretleri sırasında, farklı çağ ve kültürlerden örnekler incelenmekte ve orijinal çalışmaların öğrenci tarafından görülmesi sağlanmaktadır. Öğrenci bu şekilde sanata ve sanat eserine yakınlaşmaktadır.

Ayrıca, geçmiş kültürlere ait eserler arasından seçilen örnekler kopyalanarak, eserin yapılış nedeni ve olabiliyorsa dönem hakkında fikir ediniminin sağlanması amaçlanmaktadır. Buna karşılık sanat tarihi, sözel bir ders olarak ya da sanat dersinde yer aldığı haliyle, bütün yaş kitlesine hitap edecek doğru bir alan bilgisi oluşturamamıştır. Bunun yanı sıra kendi metodunu oluşturarak tutarlı ve sistematik bağımsız bir ders olamamıştır.

Fransa’da ‘Sanat Tarihi Müfredat Programı’ seçmeli ve zorunlu olmak üzere iki türlü hazırlanmıştır. Ancak müfredat programında bu ayrımlardan doğan çok büyük farklılıklar yoktur. Genel olarak, sanat tarihi müfredat programı, sanatın bütün dallarıyla ilgili bilgiler içermekte (Antik Çağdan, 20.yüzyıla kadar olan bütün sanatlar) ve sanat ortamları, tarihi eserlerle öğrencilerin buluşturulması hedeflenmektedir.

Sanat tarihi derslerinde amaç; bir binayı, bir tabloyu, bir filmi, bir belgeyi, bir gösteriyi görüp/seyredip inceleme; bir müzikal eseri dinleme, vs., farklı kaynaklarla araştırma yapıp bilgi edinme; bilgi ve belgeleri farklı ortamlarda ve biçimlerde değerlendirme ve bir araya getirmektir. Böylelikle, öğrencilerin çağdaş kültürel yaşamı tanımaları ve değişik sanatsal uygulamalarla yaratmalar arasındaki bağları görebilmeleri sağlanmaktadır. Bir öğrencinin bir esere bakarken ve onu yargılamak o eserin oluşumundaki tarihsel ve estetik boyutları göz önünde bulundurması istenmektedir. Fransa’da sanat tarihi eğitimi, eserlere çok disiplinli ve irdeleyici olarak yaklaşmayı temel alan bir kültür eğitimidir.

Sanat tarihi dersi ‘sanat eğitimcisi’ tarafından haftada 2 saat olarak verilmekte, müfredat programına bağlı kalınmamakta ve dersi veren eğitimci uzmanlık alanına göre dersleri şekillendirmektedir¹.

---

¹ Sanat tarihi eğitimi, Fransa müfredat programında, ‘Farklı alanlarda uzmanlıkları bilinen bir ekip tarafından verilecektir’ denilmesine rağmen Türkiye’de eğitim veren Fransız Büyükelçiliği’ne bağlı (Ankara Charles De Gaulle) lisede, sanat eğitimcisi bu dersleri sürdürmektedir.

İtalya'daki sanat tarihi müfredat programı, daha çok kendi kültürü etrafında şekillenmiş bir programa sahiptir. 2005 tarihli liselerden sorumlu bakanlık programına göre, sanat tarihi dersleri, "Gençlikte, Yunan dünyası ve Roma ile İtalya figüratif sanatının en kayda değer ürünleri aracılığıyla güzellik bilincini oluşturmalıdır. Böylelikle, öğrenci temel gelişmeleri ayırt edebilecek ve Yunan ve Roma ile İtalyan şehirlerindeki önemli sanatsal eserleri tanıyabilecek duruma gelmelidir. Dönemsel olarak İtalyan sanatıyla ilgili yabancı sanatçılar ve eserleri de gösterilmelidir" (Anonim, 2005) denilmektedir.

İtalya'da sanat tarihi, zorunlu dersler arasında yer almaktadır ve sanat eserinin, çok yönlü biçimde kültürel tanımının yapılabilmesi, yerel, ulusal ve yabancı sanatsal mirasa göre değerlendirip eleştirebilme yeteneğinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, sanat tarihi ile tarih, felsefe, edebiyat arasındaki ilişkinin öğrenciye aktarılmasına önem verilmektedir.

Bu bilgiler ışığında, Türkiye'deki sanat tarihi dersleri ve müfredat programı hakkında şu önerilerde bulunmak mümkündür;

1. Avrupa ülkelerine göre geniş konu içeriği ile önemli bir görevi üstlenen sanat tarihi müfredat programı daraltılmalıdır. Çeşitli uygarlıklara ait sanat eserlerinden ve sanat olaylarından en önemlileri üzerinde durulmalıdır. Bir veya birkaç örnekle belli bir dönem hakkında bilgi edinmesi sağlanmalıdır. Özet, kalıcı bilgiler aktarılmalıdır.

2. Sanat tarihi programdaki, sanat tarihi alanında uzman kişileri ilgilendiren (örneğin mimariyi ilgili olarak plan tipleri, taşıyıcı sistem ayrıntıları, malzeme vb.) ayrıntılardan uzaklaşılmalıdır. Bu tür bilgiler işleniş sırasında, öğrencinin kafasına karıştıracak bir yoğunluktan kaçınılarak anlatılmalıdır. Bu şekilde öğrenci ezbercilikten uzaklaştırılmalıdır.

3. Öncelikle, öğrenci yakın çevresinden haberdar olmalı ve bunun gerçekleşebilmesi için geziler yapılmalı ve Almanya, Fransa, İtalya'daki müfredat programında olduğu gibi bu konuyla ilgili projeler hazırlamaları istenmelidir. Bu şekilde, çevresinde bulunan bir tarihi eserlerden haberdar edilmeli ve onlara daha bilinçli yaklaşması sağlanmalıdır.

4. Sanat tarihi derslerinin süresi, zengin kültürümüzü ve dünya sanatından belli başlı konuları aktarabilmek için daha uzun tutulmalıdır. Haftada 1 ya da 2 saatlik ders süresi, geniş konu içeriğini anlatmak için yetersizdir.

5. Sanat tarihi müfredat programı diğer derslerin (Edebiyat, tarih, felsefe, resim vb.) müfredat programlarıyla paralel gitmeli. Fransa ve İtalya'da olduğu gibi, 'Disiplinler Arası Sanat Eğitimi' yöntemi uygulanmalıdır. Bu şekilde öğrencinin dönemi bütün yönüyle kavraması, eleştirel bakış açısı kazanması sağlanmalıdır.

6. Sanat tarihi eğitimi, Fransa'da olduğu gibi farklı disiplinlerde (arkeologlar, mimarlar, müzisyenler, ressam, yazarlar, araştırmacılar vs.) uzmanlıkları bilinen eğitimcilerden oluşan bir ekip tarafından verilmelidir.

7. Sanat tarihi eğitimi farklı kurumlardan (arşivler, müzeler, kütüphaneler, kültür servisleri, tiyatrolar, operalar vs.) destek alınarak zenginleştirilmelidir.

8. Müfredat programımızda yer alan değerlendirme sistemi geliştirilmelidir. Sorulardan oluşan sınavlara ek olarak, Almanya, Fransa ve İtalya’da olduğu gibi dönem sonunda teslim edilmek üzere bir araştırma projesi hazırlanması istenmeli. Diğer bir ifadeyle ‘Projeye Dayalı Sanat Tarihi Öğretimi’ uygulanmalıdır. Ayrıca öğrencinin dönem içinde gösterdiği performanslar da göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmalıdır.

Müfredat programında bu değişikliklerin yapılmasının yanı sıra sanat tarihi dersi, zorunlu dersler arasına girmeli ve toplumun bu yöndeki eksikliği eğitim politikalarında yapılacak değişikliklerle giderilmelidir. Özellikle üniversiteye giriş sınavlarında, sanat ve sanat tarihi ile ilgili sorulara daha fazla yer verilmelidir.

Kaynaklar

- AMKS (Amtsblatt Des Ministeriums Für Kultus Und Sport) (1994). *Bildungsplan Für das Gymnasium, Kultus Und Unterricht*, 21. Februar 1994 Lehrplanheft 4 / 1994, Baden-Württemberg Stuttgart. (Kültür Ve Ders, Kültür Ve Spor Bakanlığının Resmi Gazetesi, Müfredat Defteri 4 / 1994).
- Anonim. (2005). *2004-2005 Okul Yılı Tasarım Ve Sanat Tarihi Öğretim Programı*. İstanbul Beyoğlu İtalyan Bilimsel Lise.
- Anonim. (2006). *İtalya Klasik Lise Bakanlık Programları*, Educazione & Scuola, Reg. Tribunale Lecce n.662 01.07.1997, Sorumlu Yönetici: Dario Cillo. (Online): <http://www.edscuola.it/archivio/norme/programmi/classico.html> adresinden Ağustos 2006 tarihinde indirilmiştir.
- Arslan, M., Kılıç, Ç. (2000). Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye’de Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 148, (Online): www.meb.gov.tr adresinden Ocak, 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Hüseyin, E. (1998). “Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde Ortaöğretim Kurumlarının ve Müfredatlarının Karşılaştırılması.” Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- MEB 6 (Milli Eğitim Bakanlığı). (1991). *Sanat Tarihi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEGSB (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı). (1987). *Lise Müfredat Programları*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEV (Milli Eğitim Vekâleti). (1952). *Lise Müfredat Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MNEF (Minister for National Education of French). (2001). *Fransa’da Sanat Tarihi Dersi Öğretim Programı*. <www.education.gouv.fr> (2006, Haziran).
- TCMV (Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği). (1991). *2. Maarif Şurası (15-21 Şubat 1943)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.